

Inhoud

Hoofdstuk 1. Onderzoek Vermogensoverdracht in Nederland	17
1.1 Erfenis: lust of last?	17
1.2 Verwerven, vererven en verderven in drie generaties	18
1.3 Wat is vermogensoverdracht en wanneer is het succesvol?	18
1.4 De Gouden Rugzak: voor wie is dit handboek interessant?	19
1.5 Leeswijzer	20
Hoofdstuk 2. Vier portretten van erfgenamen	23
2.1 Portret van de rentmeester	23
2.2 Portret van de ondernemer	27
2.3 Portret van de vrijbouter	31
2.4 Portret van de planner	36
Hoofdstuk 3. Nest	41
THEORIE	41
3.1 Cultuur in het kort	42
3.1.1 Totstandkoming van cultuur	42
3.1.2 De beste koks zijn Fransen: over stereotypen gesproken	43
3.1.3 Overall wordt gefeest: overeenkomsten in culturen	45
3.1.4 Van geiten laten grazen tot lieveheersbeestjes uit de branding redden: verschillen in culturen	45
3.1.5 Geld, ondernemen en calvinisme: Rijnlandse en Anglo-Amerikaanse waarden	47
3.1.6 Waarden, normen, tradities en mythes	49
3.1.7 Rijke families in Nederland	51
3.2 Familiecultuur	54
3.2.1 Familiewaarden	55
3.2.2 Familiecultuur, een last of een zegen?	58
3.2.3 De impliciete en de expliciete familiecultuur	59
3.3 Gezinssystemen	61
3.3.1 De ontwikkeling van een gezin: de gezinscyclus	61
3.3.2 Het gezin als systeem: open en gesloten	63
3.3.3 Het 'los zand'-gezin en het 'kluwen'-gezin	63
3.3.4 Het samengestelde gezin	64
3.3.5 'Ons soort mensen': collectief narcisme	67
INTERMEZZO	70
PRAKTIJK	71

3.4	Kinderlijke realisaties van de eigen familiecultuur en het familievermogen	71
3.5	Familiewaarden	73
3.5.1	Gewoon doen	74
3.5.2	Spaarzaamheid en soberheid	74
3.5.3	Arbeidsethos en ijver	75
3.6	Familiewaarden in relatie tot het vermogen	75
3.6.1	Familiewaarde 'eenheid binnen de familie'	76
3.6.2	Familiewaarde 'gelijkwaardigheid'	78
3.6.3	Familiewaarde 'discretie'	79
3.6.4	Familiewaarde 'sociaalmaatschappelijke rol'	80
	SAMENVATTING	81
	SAMENHANG	82
	PRELUDE OP HET VOLGENDE HOOFDSTUK	83

Hoofdstuk 4. Opvoeding 85

THEORIE 85

4.1	Kind van de cultuur	86
4.2	Kind van de groep	88
4.3	Schamen voor een geheim	91
4.4	Moreel kompas in ontwikkeling	93
4.5	Het gezin als gedoe	95
4.5.1	Wie is de baas in de arena van het gezin?	96
4.5.2	De boekhouding van het gezin	100
4.6	Onrealistische verwachtingen van vermogende ouders	103
4.7	Aspiratie, prestatie en eigenwaarde	104
4.7.1	Help me hulpeloos te worden	106
4.8	Valkuil van de grenzeloze mogelijkheden	107
4.9	De paradox van de 'gewone' opvoeding	107

INTERMEZZO 108

PRAKTIJK 109

4.10	Kansen van het vermogen in de jeugd	110
4.11	Obstakels van het vermogen in de jeugd	110
4.11.1	Van kans naar obstakel: problemen oplossen met geld	112
4.12	Angsten en zorgen over kinderen: relaties, zelfinitiatief en materialisme	113
4.13	'Kop in het zand'-strategie	114
4.14	Gradaties van verwachtingen	116
4.14.1	Hoge, lage en onduidelijke verwachtingen	116
4.14.2	Verschil in verwachtingen binnen één gezin	117
4.14.3	Omgaan met hoge verwachtingen: conformeren of ontwijken	118
4.15	Persoonlijke, sociale en beroepsmatige verwachtingen	119
4.15.1	Persoonlijke verwachting: benutten van talenten	119
4.15.2	Sociale verwachting: etiquette	120
4.15.3	Sociale verwachting: toekomstige (huwelijks)partner	121

4.15.4 Beroepsmatige verwachting: studie en studieprestaties	122
4.15.5 Beroepsmatige verwachting: carrière en werk	124
SAMENVATTING	126
SAMENHANG	127
PRELUDE OP HET VOLGENDE HOOFDSTUK	129
Hoofdstuk 5. Financiële opvoeding	131
THEORIE	131
5.1 Kennis van kinderen over geld	131
5.2 Financiële opvoeding volgens het boekje	132
5.2.1 Eigen geld	134
5.2.2 Leren budgetteren	137
5.2.3 Waarde van geld	138
5.2.4 Goed voorbeeld doet goed volgen: over financiële gezinsregels en gewoontes	139
5.2.5 Samengestelde gezinnen en geldzaken	140
5.3 De psychologie van geld	140
5.4 Financiële zelfredzaamheid: pas op het pamperkind!	143
INTERMEZZO	144
PRAKTIJK	145
5.5 Financiële opvoeding in vermogende gezinnen	145
5.6 Levenslessen over eigen geld	146
5.7 Doe maar gewoon en zuinigheid en vlijt	148
5.8 Ouders als rolmodel en bron van dubbele boodschappen	149
5.9 Botsing van geldtypes	151
SAMENVATTING	151
SAMENHANG	151
PRELUDE OP HET VOLGENDE HOOFDSTUK	152
Hoofdstuk 6. Vermogensopvoeding	153
THEORIE	153
6.1 Vermogenskennis	153
6.2 Financiële zelfredzaamheid met vermogen	155
6.2.1 Financiële vaardigheid: wat mensen moeten kunnen en kennen	157
6.2.2 Financieel gedrag: het sturen van de financiële kuren	158
6.2.3 De ouder of adviseur als leercoach	159
6.3 Het Triade-model: een denkkader om gedrag inzichtelijk te maken	160
6.3.1 Het Triade-model als hulp bij de vermogensopvoeding	162
6.4 VermogensOpvoedingsLadder: het ideale leertraject voor een vermogend kind	164
INTERMEZZO	170
PRAKTIJK	171

6.5	Vermogensopvoeding fase 1: informeren	172
6.5.1	Breder perspectief van het vermogen	172
6.5.2	Wat kun en mag je als erfgenaam met het vermogen?	173
6.5.3	Familieregels over goed rentmeesterschap	174
6.5.4	Wat vertellen ouders wel en niet aan hun kinderen?	175
6.5.5	Veranderende tijden: meer openheid?	180
6.6	Vermogensopvoeding fase 2: oefenen	181
6.6.1	Schenken	181
6.6.2	Investerings met gezin of familie	182
6.6.3	Bijwonen besprekingen met adviseurs	183
6.6.4	Familiebijeenkomsten	183
6.6.5	Rol bij het familievermogen	184
6.6.6	Filantropie en vermogensopvoeding	185
6.7	Vermogensopvoeding fase 3: loslaten	185
6.8	Hoe doen deze erfgenamen de vermogensopvoeding van hun kinderen	187
6.9	Gender: vrouwen en vermogensopvoeding	189
6.10	Oud geld heeft makkelijk praten	190
	SAMENVATTING	191
	SAMENHANG	192
	PRELUDE OP HET VOLGENDE HOOFDSTUK	193

Hoofdstuk 7. Openvallen van de nalatenschap 195

THEORIE 195

7.1	Miljonairs in Nederland	195
7.2	Nalatenschappen in Nederland	197
7.3	De psychologie achter het testament	198
7.4	De nalatenschap als familie-erfgoed	200
7.5	Omgaan met verandering	205
7.6	De Communicatiepiramide	207
7.7	Over conflicten gesproken: Nederlands onderzoek naar de verdeling van de erfenis	210
7.8	Familierelaties: coöperatie of conflict?	211
7.8.1	De Conflictijsberg	213
7.8.2	De Conflictspiraal	215
7.8.3	Wanneer beginnen mensen te denken over oplossen?	217

INTERMEZZO 218

PRAKTIJK 219

7.9	De eerste indrukken over de erfenis	219
7.10	Direct beschikken of juridische voorwaarden?	220
7.11	Afwikkeling van de erfenis: problemen of probleemloos?	221
7.12	Dubbelrol van executeur en erfgenaam	222
7.13	Struikelen over de inboedel	223
7.14	Advies en begeleiding bij de afwikkeling	224
7.15	Blijven de erfgenamen samen of gaan ze apart?	224

SAMENVATTING	225
SAMENHANG	226
PRELUDE OP HET VOLGENDE HOOFDSTUK	226
Hoofdstuk 8. Beheren van geërfd vermogen	227
THEORIE VRIJ VERMOGEN	227
8.1 Klant-adviseurrelatie: principal-agent of stewardship?	228
8.2 De adviseur met de V-factor	230
8.3 De kloof tussen verwachting en werkelijkheid	232
8.4 Heeft beleggingsadvies toegevoegde waarde?	234
8.5 Financiële belangstelling en risicotolerantie	238
8.6 Vrouwen: financieel advies en beleggen	239
THEORIE GEBONDEN VERMOGEN	241
8.7 Familiebedrijf: definitie en vervlechting van systemen	241
8.7.1 Definitie van een familiebedrijf	242
8.7.2 Familiebedrijf: vervlechting van twee systemen?	243
8.7.3 Familiebedrijf: vervlechting van drie systemen	246
8.7.4 Ontwikkeling van familiebedrijven over de tijd	248
8.8 Overleven als familiebedrijf: de '30/13/3-statistiek' verslaan	250
8.9 Bedrijfsvoering van het familiebedrijf: vertrouwen of controle?	251
8.10 Opvolging van leiderschap in het familiebedrijf	253
8.10.1 Emoties bij overdragen en opvolgen	255
8.10.2 Planningsproces van de opvolging	257
8.11 Goed bestuur	259
8.11.1 Corporate governance en toezicht	261
8.11.2 Family governance	265
8.11.3 Verhouding tussen de familieraad en het familiestatuu	270
8.11.4 Wisselwerking tussen corporate governance en family governance	271
8.12 Het sociaal-emotioneel kapitaal van het familiebedrijf	272
INTERMEZZO	276
PRAKTIJK VRIJ VERMOGEN	277
8.13 Hoe hebben erfgenamen het beheer van hun vrije vermogen georganiseerd?	277
8.14 Motivatie om uit te besteden of het zelf te doen	278
8.15 Guidato-matrix: vier typologieën van erfgenamen	279
8.15.1 Erfgenamen van oud geld en nieuw geld in de Guidato-matrix	281
8.15.2 Leve het rentmeesterschap en de weerbaarheid	282
8.16 Ervaringen met adviseurs	283
8.16.1 Inhoudelijke kwaliteit van producten en diensten: geen visie en tunnelvisie	283
8.16.2 Vertel me eens over het kostenplaatje!	284
8.16.3 Financieel adviseur als vertrouwenspersoon en coach	285
8.16.4 Vooringenomen en eigengereide adviseurs	286

8.16.5	Wantrouwen in de adviseur	286
8.16.6	Gebrek aan aandacht	287
8.17	Van je familie moet je het hebben	288
8.17.1	De gegijzelde erfgenaam: verantwoordelijkheid, erkenning en kwetsbaarheid	288
8.17.2	De onmachtige erfgenaam: besluiteloosheid, schaamte en afhankelijkheid	289
8.18	Wijzigingen in het beheer van geërfd vermogen	291
	SAMENVATTING	293
	PRAKTIJK GEBONDEN VERMOGEN	294
8.19	Familiebedrijf of niet?	294
8.20	Betrokkenheid bij het familiebedrijf is de basis	294
8.21	Werken in het familiebedrijf	296
8.22	Opvolging in het familiebedrijf	298
8.23	Bedrijfsvoering	300
8.24	Aandeelhouderschap	302
	8.24.1 Dividendbeleid: bron van rust of frustratie?	303
8.25	Conflicten in en over het familiebedrijf	305
8.26	Familiebedrijf en gender	307
8.27	De toekomst van het familiebedrijf	308
	SAMENVATTING	309
	SAMENHANG VRIJ VERMOGEN	311
	SAMENHANG GEBONDEN VERMOGEN	311
	PRELUDE OP HET VOLGENDE HOOFDSTUK	311
	Hoofdstuk 9. Leven met geërfd vermogen	313
	THEORIE	313
9.1	Doelstellingen van het vermogen: individu of vermogen centraal?	313
	9.1.1 Visie op vermogen: reputatie, eer en een goede naam	314
	9.1.2 Visie op vermogen: een betekenisvol leven	315
9.2	De bedreiging van de betekenisloosheid: dilemma's van het zelf en zelfbehoud	318
	9.2.1 Dilemma van <i>unificatie versus fragmentatie</i>	319
	9.2.2 Dilemma van <i>machteloosheid versus invloed</i>	319
	9.2.3 Dilemma van <i>autoriteit versus onzekerheid</i>	320
	9.2.4 Dilemma van <i>persoonlijke versus gekochte ervaring</i>	321
9.3	Perspectieven op het concept werken	323
9.4	Vermogensongelijkheid en strategieën van rijke mensen	324
	9.4.1 Belastinghervorming	325
	9.4.2 Filantropie	326
	INTERMEZZO	327
	PRAKTIJK	328

9.5	Gevoel over de erfenis	328
9.6	Doelstellingen van een erfenis	330
9.6.1	Doelstelling instandhouding van het vermogen	330
9.6.2	Doelstelling eigen besteding en eigen leven leiden	331
9.6.3	Doelstelling delen en teruggeven	334
9.6.4	Groei van vermogen: gaan erfgenamen anders denken over de doelstellingen?	334
9.7	Obstakels van het familievermogen	335
9.7.1	Uitzonderingspositie en schaamte	335
9.7.2	Ongelijkheid in relaties	338
9.7.3	Eigenwaarde	341
9.7.4	Zingeving – het vangnet van het vermogen	342
9.8	Werken als wondermiddel	343
9.9	Eigen leven leiden of in de familietang	345
9.10	Emotionele impact van de erfenis en het aanpassingsproces	346
	SAMENVATTING	348
	SAMENHANG	349
	Hoofdstuk 10. De Gouden Rugzak: het verhaal	351
	Bijlage Methodologische verantwoording	353
	Algemene literatuurlijst	357
	Register	371
	Over de auteurs	377